

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 14 lutego 2019 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Artykuły 56 i 63 TFUE – Swoboda świadczenia usług – Swobodny przepływ kapitału – Przepisy krajowe przewidujące nieważność umów kredytu z elementem zagranicznym zawartych z kredytodawcą bez odpowiedniego zezwolenia – Rozporządzenie (UE) nr 1215/2012 – Artykuł 17 ust. 1 – Umowa kredytu zawarta przez osobę fizyczną w celu świadczenia turystycznych usług noclegowych – Pojęcie „konsumenta” – Artykuł 24 pkt 1 – Wyłączne uprawnienia w dziedzinie praw rzeczowych na nieruchomościach – Powództwo o stwierdzenie nieważności umowy kredytu i o wykreślenie wpisu zabezpieczenia rzeczowego w księdze wieczystej

W sprawie C-630/17

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Općinski sud u Rijeci – Stalna služba u Rabu (sąd rejonowy w Rijece – stały ośrodek zamiejscowy w Rabie, Chorwacja), postanowieniem z dnia 6 listopada 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 9 listopada 2017 r., w postępowaniu:

Anica Milivojević

przeciwko

Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes Trybunału, pełniący obowiązki prezesa drugiej izby, A. Prechal, C. Toader (sprawozdawca), A. Rosas i M. Ilešić, sędziowie,

rzecznik generalny: E. Tanchev,

sekretarz: M. Aleksejev, kierownik wydziału,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 5 września 2018 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen przez D. Malnara, M. Mlinac, P.G. Baučić, P. Novak, M. Sabolka, E. Garankicia oraz A. Đuretu, odwjetnici, wspieranych przez profesora T. Boricia,
- w imieniu rządu chorwackiego przez T. Gallego, działającego w charakterze pełnomocnika,

* Język postępowania: chorwacki.

– w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Heller oraz przez L. Malferrario i M. Mataiję, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 14 listopada 2018 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 56 i 63 TFUE oraz art. 4 ust. 1, art. 17 i art. 24 pkt 1, jak również art. 25 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Anicą Milivojević, zamieszkałą w Chorwacji, a Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen, (zwanym dalej „Raiffeisenbank”), spółką prawa austriackiego, w przedmiocie wytoczonego przez A. Milivojević powództwa o stwierdzenie nieważności umowy kredytu zawartego z Raiffeisenbank oraz aktu notarialnego ustanawiającego hipotekę tytułem zabezpieczenia wierzytelności powstałej z tej umowy, jak również wykreślenia wpisu tego zabezpieczenia w księdze wieczystej.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 6, 15 i 18 rozporządzenia nr 1215/2012 stanowią:

„(6) Celem zagwarantowania swobodnego przepływu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych niezbędnym i stosownym jest, aby przepisy o jurysdykcji oraz uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń zostały określone w drodze aktu unijnego, który będzie wiążący i bezpośrednio stosowany.

[...]

(15) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i opierać się na zasadzie, że jurysdykcję w ogólności mają sądy miejsca zamieszkania pozwanego. [...]

[...]

(18) W sprawach dotyczących ubezpieczenia, umów z udziałem konsumentów i z zakresu prawa pracy strona słabsza powinna być chroniona przez przepisy jurysdykcyjne dla niej bardziej korzystne niż przepisy ogólne”.
- 4 Artykuł 4 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

5 Artykuł 8 pkt 4 wspomnianego rozporządzenia ma następujące brzmienie:

„Osoba mająca miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego może zostać pozwana również:

[...]

4) jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenie wynikające z umowy i powództwo może zostać połączone z powództwem przeciwko temu samemu pozwanemu o prawa rzeczowe na nieruchomościach – przed sąd państwa członkowskiego, w którym położona jest nieruchomość”.

6 Zgodnie z art. 17 ust. 1 tego rozporządzenia:

„Jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia z umowy, którą zawarła osoba, konsument, w celu, który nie może być uważany za działalność zawodową lub gospodarczą tej osoby, jurysdykcję określa się na podstawie niniejszej sekcji [...]”.

7 Artykuł 18 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1215/2012 stanowią:

„1. Konsument może wytoczyć powództwo przeciwko swojemu kontrahentowi przed sądem państwa członkowskiego, na którego terytorium kontrahent ten ma miejsce zamieszkania, albo bez względu na miejsce zamieszkania kontrahenta – przed sądem miejsca, w którym konsument ma miejsce zamieszkania.

2. Kontrahent może wytoczyć powództwo przeciwko konsumentowi tylko przed sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium konsument ma miejsce zamieszkania”.

8 Zgodnie z art. 19 tego rozporządzenia:

„Od przepisów niniejszej sekcji można odstąpić na podstawie umowy tylko wówczas:

1) jeżeli umowa została zawarta po powstaniu sporu;

2) jeżeli przyznaje ona konsumentowi uprawnienie do wytaczania powództwa przed sądy inne niż wymienione w niniejszej sekcji; lub

3) jeżeli została ona zawarta między konsumentem a jego kontrahentem, którzy w chwili zawarcia umowy mają miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w tym samym państwie członkowskim, a umowa ta przewiduje jurysdykcję sądów tego państwa członkowskiego, o ile taka umowa jest dopuszczalna w świetle prawa tego państwa członkowskiego”.

9 Zgodnie z art. 24 pkt 1 akapit pierwszy wspomnianego rozporządzenia:

„Niezależnie od miejsca zamieszkania stron jurysdykcję wyłączną mają następujące sądy państwa członkowskiego:

1) w sprawach, których przedmiotem są prawa rzeczowe na nieruchomościach oraz najem lub dzierżawa nieruchomości – sądy państwa członkowskiego, w którym nieruchomość jest położona”.

10 Zgodnie z art. 25 ust. 1 i 4 tego samego rozporządzenia:

„1. Jeżeli strony niezależnie od ich miejsca zamieszkania uzgodniły, że sąd lub sądy państwa członkowskiego powinny rozstrzygać spór już wynikły albo spór przyszedły mogący wynikać z określonego stosunku prawnego, to sąd lub sądy tego państwa mają jurysdykcję, chyba że umowa ta jest nieważna pod względem materialnym, na mocy prawa danego państwa członkowskiego. Tak określona jurysdykcja jest jurysdykcją wyłączną, o ile strony nie uzgodniły inaczej. [...]

[...]

4. Umowy jurysdykcyjne lub odpowiednie przepisy zawarte w warunkach powołania »trustu« nie wywołują skutku prawnego, jeżeli są sprzeczne z przepisami art. 15, 19 lub 23 albo jeżeli sądy, których jurysdykcja została wyłączona przez strony w umowie, mają wyłączną jurysdykcję na podstawie art. 24”.

11 Regulując stosowanie *ratione temporis* rozporządzenia nr 1215/2012, art. 66 ust. 1 tego aktu przewiduje:

„Przepisy niniejszego rozporządzenia mają zastosowanie wyłącznie do postępowań sądowych wszczętych, do formalnie sporządzonych lub zarejestrowanych dokumentów urzędowych oraz do ugód sądowych zatwierdzonych lub zawartych w dniu 10 stycznia 2015 r. lub po tej dacie”.

Prawo chorwackie

Ustawa o zobowiązaniach cywilnoprawnych

12 Artykuł 322 Zakon o obveznim odnosima (ustawy o zobowiązaniach cywilnoprawnych) w brzmieniu obowiązującym w postępowaniu głównym (*Narodne novine*, br. 78/2015) (zwanej dalej „ustawą o zobowiązaniach cywilnoprawnych”) stanowi:

„(1) Każda umowa niezgodna z konstytucją Republiki Chorwacji, bezwzględnie obowiązującymi przepisami lub z dobrymi obyczajami jest nieważna, chyba że cel naruszonego przepisu przewiduje inny skutek prawny lub ustawa w konkretnym przypadku stanowi w tym zakresie inaczej.

(2) W wypadku gdy zawarcie danej umowy jest niedozwolone wyłącznie dla jednej ze stron, umowa pozostaje ważna, chyba że ustawa w konkretnym przypadku stanowi w tym zakresie inaczej, a strona naruszająca ten zakaz prawny jest zobowiązana ponieść skutki stąd wynikłe”.

13 Zgodnie z art. 323 ust. 1 owej ustawy:

„Jeżeli umowa jest nieważna, każda ze stron jest zobowiązana do zwrotu drugiej stronie wszystkiego, co otrzymała na podstawie nieważnej umowy, a jeżeli nie jest to możliwe lub jeżeli charakter tego, co zostało wykonane, wyklucza zwrot, należy zapłacić odpowiednie odszkodowanie pieniężne, które ustala się na podstawie cen obowiązujących w dniu wydania orzeczenia sądowego, chyba że ustawa stanowi w tym zakresie inaczej”.

Ustawa o kredycie konsumenckim

14 Zakon o potrošačkom kreditiranju (ustawa o kredycie konsumenckim, *Narodne novine*, br. 75/2009) (zwana dalej „ustawą o kredycie konsumenckim”) obowiązuje od dnia 1 stycznia 2010 r. Artykuł 29 ust. 1 tej ustawy uściśla, że z zastrzeżeniem pewnych wyjątków nie ma ona zastosowania do umów kredytu zawartych przed wejściem w życie tej ustawy.

15 Ustawa ta została zmieniona mocą Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (ustawy w sprawie zmiany i uzupełnienia ustawy o kredycie konsumenckim, *Narodne novine*, br. 102/2015) (zwanej dalej „ustawą o kredycie konsumenckim ze zmianami”).

16 Artykuł 19j ustawy o kredycie konsumenckim ze zmianami, zatytułowany „Nieważność umów i skutki nieważności”, ma następujące brzmienie:

„1) W przypadku gdy umowa kredytu została zawarta przez kredytodawcę lub pośrednika kredytowego, który nie jest posiadaczem zezwolenia wymaganego do świadczenia usług kredytu konsumenckiego lub działania w charakterze pośrednika w udzielaniu kredytu konsumenckiego, umowa jest nieważna.

2) W przypadku gdy otrzymana kwota ma zostać zwrócona zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu, konsument jest zobowiązany do zapłaty odsetek od kwoty otrzymanej od dnia, w którym decyzja stwierdzająca nieważność stała się ostateczna”.

17 Zgodnie z artykułem 19l ustawy o kredycie konsumenckim ze zmianami, zatytułowany „Jurydykcja”:

„1) W ramach sporów dotyczących umowy kredytu konsument może wytoczyć powództwo przeciwko swojemu kontrahentowi przed sąd państwa członkowskiego, na którego terytorium kontrahent ten ma miejsce zamieszkania [lub siedzibę], albo bez względu na miejsce zamieszkania [lub siedziby] kontrahenta – przed sąd miejsca, w którym konsument ma miejsce zamieszkania.

2) Kontrahent może wytoczyć powództwo przeciwko konsumentowi wyłącznie przed sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium konsument ma miejsce zamieszkania.

[...]”.

Ustawa o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym

18 Artykuł 1, zatytułowany „przedmiot ustawy”, Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u Republici Hrvatske s neovlaštenim vjerovnikom (ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym zawartych w Republice Chorwacji z nieuprawnionym kredytodawcą, *Narodne novine*, br. 72/2017) (zwanej dalej „ustawą o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym”), stanowi:

„1) Niniejszą ustawę stosuje się do umów kredytu z elementem zagranicznym zawartych w Republice Chorwacji między dłużnikami a nieuprawnionymi kredytodawcami [...].

2) Niniejszą ustawę stosuje się również do innych czynności prawnych dokonanych w Republice Chorwacji między dłużnikami a nieuprawnionymi kredytodawcami, które miały miejsce w następstwie zawarcia umowy kredytu z elementem zagranicznym w rozumieniu ustępu pierwszego niniejszego artykułu lub które są oparte na takiej umowie”.

19 Zgodnie z art. 2 tej ustawy, zatytułowanym „Definicje”:

„W rozumieniu niniejszej ustawy pojęcie

– »dłużnik« oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, której udzielono kredyt na podstawie umowy kredytu z elementem zagranicznym, lub każdą osobę, która zobowiązała się do świadczenia na korzyść osoby, której udzielono kredytu, w charakterze współdłużnika, dłużnika zastawnego/hipotecznego, współdłużnika zastawnego/hipotecznego lub poręczyciela

- »nieuprawniony kredytodawca« oznacza każdą osobę prawną, która udzieliła dłużnikowi kredytu na podstawie umowy kredytu z elementem zagranicznym, której siedziba statutowa w dniu zawarcia umowy kredytu znajduje się poza Republiką Chorwacji i która oferuje lub świadczy usługi polegające na udzielaniu kredytu w Republice Chorwacji, mimo że nie spełnia ustanowionych przepisami szczególnymi warunków świadczenia takich usług, tj. nie posiada zezwoleń lub odpowiedniej zgody właściwych organów Republiki Chorwacji
- »umowa kredytu z elementem zagranicznym« oznacza każdą umowę kredytu, umowę pożyczki lub inną umowę, na podstawie której nieuprawniony kredytodawca przyznaje dłużnikowi pewną sumę pieniędzy i na podstawie której dłużnik zobowiązuje się do zapłaty uzgodnionych odsetek oraz do zwrotu wykorzystanej kwoty w umówionym terminie i na uzgodnionych warunkach”.

20 Artykuł 3 tej ustawy, zatytułowany „Nieważność umów kredytu”, przewiduje:

„1) Umowy kredytu z elementem zagranicznym zawarte w Republice Chorwacji między dłużnikiem i nieuprawnionym kredytodawcą są nieważne.

2) Na zasadzie odstępstwa od ust. 1 niniejszego artykułu nie można podnosić nieważności, jeżeli umowa została wykonana w całości”.

21 Artykuł 4 tej samej ustawy, zatytułowany „Nieważność innych czynności prawnych”, przewiduje:

„Każda czynność w formie aktu notarialnego dokonana na podstawie nieważnej umowy lub w związku z nią w rozumieniu art. 3 niniejszej ustawy jest nieważna”.

22 Regulujący „[s]kutki nieważności” art. 7 ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym stanowi:

„Każda z umawiających się stron jest zobowiązana zwrócić drugiej stronie wszystko to, co otrzymała na podstawie nieważnej umowy, a jeżeli nie jest to możliwe lub jeżeli charakter tego, co zostało wykonane, wyklucza zwrot, musi zostać zapłacone odpowiednie odszkodowanie pieniężne, które zostanie ustalone na podstawie cen obowiązujących w dniu wydania orzeczenia sądowego”.

23 Artykuł 8 tej ustawy określa reguły właściwości w następujący sposób:

„1) W ramach sporów dotyczących umów kredytu z elementem zagranicznym w rozumieniu niniejszej ustawy powództwo dłużnika przeciwko nieuprawnionemu kredytodawcy może zostać wytoczone albo przed sądy państwa, na którego terytorium ma siedzibę nieuprawniony kredytodawca, albo, niezależnie od siedziby nieuprawnionego kredytodawcy, przed sąd miejsca, w którym dłużnik ma miejsce zamieszkania lub siedzibę.

2) Nieuprawniony kredytodawca może wytoczyć powództwo przeciwko dłużnikowi w rozumieniu ust. 1 niniejszej ustawy wyłącznie przed sądy państwa, na którego terytorium dłużnik ma miejsce swoje zamieszkania lub siedzibę. Prawem właściwym dla nieważnych umów w rozumieniu niniejszej ustawy jest wyłącznie prawo chorwackie, a sąd orzekający w przedmiocie nieważności umowy stosuje niniejszą ustawę bez konieczności badania istnienia domniemań stosowania prawa miejsca zawarcia umowy na podstawie innymi przepisów”.

24 Artykuł 10 rzeczonyj ustawy stanowi:

„1) Umowy kredytu z elementem zagranicznym w rozumieniu niniejszej ustawy, zawarte w Republice Chorwacji przed wejściem w życie niniejszej ustawy między dłużnikami a nieuprawnionymi kredytodawcami, są nieważne od dnia ich zawarcia ze skutkami przewidzianymi w art. 7.

2) Inne czynności prawne dokonane w Republice Chorwacji przed wejściem w życie niniejszej ustawy między dłużnikami a nieuprawnionymi kredytodawcami, które miały miejsce w następstwie zawarcia umowy kredytu z elementem zagranicznym, o których mowa w art. 1 ust. 1 niniejszej ustawy lub które są oparte na takiej umowie, są nieważne od dnia ich dokonania ze skutkami przewidzianymi w art. 7”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 25 W dniu 23 kwietnia 2015 r. A. Milivojević wystąpiła do sądu odsyłającego, Općinski sud u Rijeci – Stalna služba u Rabu (sąd rejonowy w Rijece – stały ośrodek zamiejscowy w Rabie, Chorwacja) ze skierowanym przeciwko Raiffeisenbank żądaniem stwierdzenia nieważności umowy kredytu zawartego przez strony w dniu 5 stycznia 2007 r. na kwotę 47 000 EUR (zwanej dalej „przedmiotową umową”) oraz aktu notarialnego dotyczącego ustanowienia hipoteki tytułem zabezpieczenia wierzytelności powstałej z tej umowy, jak również wykreślenia tego zabezpieczenia z księgi wieczystej.
- 26 Na poparcie swojej skargi A. Milivojević powołała się na art. 322 ust. 1 ustawy o zobowiązaniach cywilnoprawnych, zgodnie z którym umowa niezgodna z konstytucją Republiki Chorwacji, bezwzględnie obowiązującymi przepisami lub z dobrymi obyczajami jest nieważna.
- 27 O ile w postępowaniu głównym bezsporne jest, że Raiffeisenbank był „nieuprawnionym kredytodawcą” w rozumieniu art. 2 ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym, czyli kredytodawcą z siedzibą w innym państwie członkowskim, który nie posiadał należytego, wydanego przez Hrvatska narodna banka (chorwacki bank centralny), zezwolenia do udzielania kredytów w Chorwacji, sąd krajowy zauważa, że strony nie zgadzają się co do pewnych okoliczności faktycznych odnoszących się w szczególności do miejsca zawarcia przedmiotowej umowy. Podczas gdy Raiffeisenbank twierdzi, że umowa ta została zawarta w Austrii, A. Milivojević utrzymuje, że została zawarta w Chorwacji.
- 28 Jak wynika z postanowienia odsyłającego, A. Milivojević twierdziła, że zawarła przedmiotową umowę przez pośrednika, któremu zapłaciła prowizję, na rozbudowę i remont domu w celu przekształcenia go w mieszkania do wynajęcia. Z postanowienia tego wynika również, że nie można wykluczyć, że część pożyczki mogła zostać wykorzystana na cele prywatne. Anica Milivojević wspomniała ponadto, że zamierza spłacić pożyczkę z zysków z tej działalności.
- 29 Z akt sprawy przedstawionych Trybunałowi wynika również, że przedmiotowa umowa kredytu zawierała klauzulę przyznającą jurysdykcję zamienną na rzecz albo sądów austriackich, albo sądów miejsca zamieszkania dłużnika.
- 30 Rozprawę zamknięto w dniu 3 stycznia 2017 r.
- 31 Jednakże po wejściu w życie w dniu 14 lipca 2017 r. ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym postanowieniem z dnia 10 sierpnia 2017 r. ponownie otwarto ustny etap postępowania.
- 32 Sąd odsyłający uważa, że jeżeli zostanie wykazane, że przedmiotowa umowa została zawarta w Chorwacji, można stwierdzić jej nieważność na podstawie tych przepisów, biorąc pod uwagę ich stosowanie z mocą wsteczną.
- 33 W konsekwencji sąd ten podaje w pierwszej kolejności w wątpliwość zgodność ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym z art. 56 i 63 TFUE w zakresie, w jakim uważa, że przepisy te mogą wpłynąć na swobodę świadczenia usług finansowych przez Raiffeisenbank. Wspomniany sąd ma wątpliwości, czy cele przedstawione przez rząd chorwacki dla wsparcia stosowania tej ustawy z mocą wsteczną mogłyby uzasadnić takie naruszenie.

- 34 Sąd odsyłający wskazuje również, że ustawa o kredycie konsumenckim zgodnie z wykładnią Vrhovni sud (sądu najwyższego, Chorwacja) nie mogłaby stanowić uzasadnienia dla stwierdzenia nieważności umów kredytu zawartych przed wejściem w życie tej ustawy w brzmieniu z dnia 30 września 2015 r.
- 35 W tym względzie sąd odsyłający uściśla, że w następstwie posiedzenia prezesa izby cywilnej Vrhovni sud (sądu najwyższego) z prezesami izb cywilnych Županijski sudovi (sądów okręgowych, Chorwacja), które odbyło się w dniach 11 i 12 kwietnia 2016 r., Vrhovni sud (sąd najwyższy) w dokumencie z dnia 12 kwietnia 2016 r. orzekł, co następuje:

„3.1. (Jurysdykcja)

W ramach sporów w przedmiocie nieważności umów kredytu zawartych między skarżącymi chorwackimi osobami fizycznymi (konsumentami) a zagranicznymi osobami prawnymi (bankami), w których rozstrzygana jest kwestia jurysdykcji po dniu 1 lipca 2013 r., właściwość sądów chorwackich jest zawsze ta, którą określa się na podstawie art. 16 rozporządzenia [(WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 4, s. 42)] i art. 17 rozporządzenia [nr 1215/2012].

3.2. (Nieważność umowy)

Chociaż zawieranie takich umów było zabronione zagranicznym instytucjom bankowym, które nie posiadały wymaganego zezwolenia na świadczenie takich usług w Republice Chorwacji, umowy takie nie są nieważne, ponieważ taka konsekwencja nie została przewidziana ani w ustawie o bankach, ani w ustawie o instytucjach kredytowych przed dniem 30 września 2015 r., tj. dniem obowiązywania tej konsekwencji [po wejściu w życie ustawy o kredycie konsumenckim ze zmianami].

- 36 W drugiej kolejności sąd odsyłający zmierza do ustalenia w świetle przepisów rozporządzenia nr 1215/2012 różne aspekty związane z jego międzynarodową właściwością do rozpoznawania spraw w postępowaniu głównym. W tym względzie sąd ten twierdzi, że na mocy przepisów chorwackiego kodeksu postępowania cywilnego może zbadać swoją jurysdykcję na tym etapie zawisłego przed nim postępowania.
- 37 Sąd ten ma wątpliwości co do zgodności art. 8 ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym z przepisami o jurysdykcji ustanowionymi przez rozporządzenie nr 1215/2012. Zastanawia się również, czy w świetle orzecznictwa Trybunału, w szczególności wyroków z dnia 3 lipca 1997 r., Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337), oraz z dnia 20 stycznia 2005 r., Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), przedmiotową umowę można by zakwalifikować jako „umowę zawartą z konsumentem” oraz czy postępowanie przed sądem krajowym mieści się w zakresie wyłącznej jurysdykcji w dziedzinie praw rzeczowych na nieruchomościach, o których mowa w art. 24 pkt 1 tego rozporządzenia.
- 38 W tych okolicznościach Općinski sud u Rijeci – Stalna služba u Rabu (sąd rejonowy w Rijece – stały ośrodek zamiejscowy w Rabie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 56 i 63 [TFUE] należy interpretować w ten sposób, że są z nimi sprzeczne przepisy Zakon o nišetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u Republici Hrvatskoj s neovlaštenim vjerovnikom (ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym zawartych w [Chorwacji] z nieuprawnionym kredytodawcą) [...], w szczególności przepisy art. 10 tej ustawy, na podstawie których umowy kredytu i inne czynności prawne, które są ich konsekwencją lub są oparte na umowie kredytu, zawarte między dłużnikiem (w rozumieniu art. 1 i art. 2 tiret pierwsze tej ustawy) a nieuprawnionym kredytodawcą (w rozumieniu art. 2 tiret drugie tej ustawy), uznaje się za nieważne – również wtedy, gdy zostały zawarte przed wejściem w życie tej ustawy –

od chwili ich zawarcia z tym skutkiem, że każda ze stron umowy powinna zwrócić drugiej stronie to, co otrzymała na podstawie nieważnej umowy, a jeżeli nie jest to możliwe lub zwrotowi sprzeciwia się charakter spełnionego świadczenia, należy wypłacić odpowiednią kwotę pieniężną według cen z chwili wydania orzeczenia przez sąd?

- 2) Czy rozporządzenie [...] nr 1215/2012 [...], a w szczególności jego art. 4 ust. 1 i art. 25 należy interpretować w ten sposób, że są z nimi sprzeczne przepisy art. 8 ust. 1 i 2 Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u Republici Hrvatskoj s neovlaštenim vjerovnikom [...], które stanowią, że w sporach powstałych w związku z umową kredytu z elementem zagranicznym w rozumieniu tej ustawy dłużnik może wytoczyć powództwo przeciwko nieuprawnionemu kredytodawcy bądź przed sądami państwa, w którym nieuprawniony kredytodawca ma siedzibę, bądź, niezależnie od siedziby nieuprawnionego kredytodawcy, przed sądami miejsca, gdzie dłużnik ma miejsce zamieszkania lub siedzibę oraz że nieuprawniony kredytodawca w rozumieniu tej ustawy może wytoczyć powództwo przeciwko dłużnikowi wyłącznie przed sądami państwa, w którym dłużnik ma miejsce zamieszkania lub siedzibę?
- 3) Czy mamy do czynienia z umową konsumencką w rozumieniu art. 17 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 i pozostałego dorobku prawnego Unii Europejskiej, jeżeli kredytobiorcą jest osoba fizyczna, która zawarła umowę kredytu na inwestycje mieszkaniowe w celu prowadzenia działalności w zakresie zakwaterowania poprzez oferowanie usług noclegowych turystom w prywatnym domu?
- 4) Czy przepis art. 24 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że sądy Republiki Chorwacji mają jurysdykcję w postępowaniu w sprawie stwierdzenia nieważności umowy kredytu, oświadczenia o zabezpieczeniu oraz w sprawie wykreślenia zabezpieczenia z księgi wieczystej, jeżeli zabezpieczenie roszczeń z umowy kredytu zostało ustanowione na nieruchomościach dłużnika położonych w Republice Chorwacji?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie właściwości Trybunału do zbadania pytania pierwszego

- 39 Rząd chorwacki podnosi, że Trybunał nie jest właściwy do zbadania pytania pierwszego, ponieważ przedmiotowa umowa została zawarta w dniu 5 stycznia 2007 r., tj. przed przystąpieniem Republiki Chorwacji do Unii w dniu 1 lipca 2013 r. Trybunał nie jest właściwy do udzielenia odpowiedzi na pytanie dotyczące wykładni prawa Unii przedstawione w trybie prejudycjalnym przez sąd państwa członkowskiego, jeżeli okoliczności faktyczne, do których prawo to miałoby zastosowanie, istniały przed przystąpieniem tego państwa członkowskiego do Unii. Na rozprawie rząd ten argumentował również, że umowa ta została rozwiązana w 2012 r.
- 40 W tym względzie należy przede wszystkim zauważyć, że sąd krajowy w kontekście pierwszego pytania zadaje sobie pytanie, czy ustawa o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym przyjęta po przystąpieniu Republiki Chorwacji do Unii jest zgodna z postanowieniami art. 56 i 63 TFUE. Ze względu na swój skutek retroaktywny przepisy te mają zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym oraz wpływają na umowy o kredyt zawarte przed przystąpieniem, jak również na inne czynności prawne wynikające z takich umów.
- 41 Po drugie, o ile prawdą jest, że sporna umowa kredytu została zawarta przed tym przystąpieniem i została rzekomo rozwiązana przed tym przystąpieniem (choć okoliczność ta nie została wspomniana w odesłaniu prejudycjalnym), to z tego odesłania wynika, że niektóre skutki związane z tą umową i czynnościami prawnymi przez nią wywołanymi, w szczególności wpis hipoteki, o której unieważnienie wnosi A. Milivojević, nadal występują.

- 42 Jednakże zgodnie z art. 2 Aktu dotyczącego warunków przystąpienia Republiki Chorwacji oraz dostosowań w Traktacie o Unii Europejskiej, Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz Traktacie ustanawiającym Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (Dz.U. 2012, L 112, s. 21) postanowienia traktatów założycielskich, w szczególności art. 56 i 63 TFUE, są wiążące dla Republiki Chorwacji od dnia jej przystąpienia i w związku z tym mają w zamierzeniu mieć zastosowanie do przyszłych skutków sytuacji zaistniałych przed przystąpieniem (zob. analogicznie wyrok z dnia 29 stycznia 2002 r., Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00, EU:C:2002:57, pkt 50).
- 43 Z powyższego wynika, że argumenty przedstawione przez rząd chorwacki w celu zakwestionowania właściwości Trybunału do rozpoznania pierwszego pytania należy odrzucić, ponieważ mimo że przedmiotowa umowa znajdująca się u podstaw sporu w postępowaniu głównym została zawarta przed przystąpieniem Republiki Chorwacji do Unii, pytanie to dotyczy jednak kwestii wykładni prawa Unii, na które odpowiedź może podważyć zgodność z prawem Unii przepisów krajowych przyjętych przez to państwo członkowskie po tej dacie, mających skutki prawne również dla tej umowy po przystąpieniu.

W przedmiocie dopuszczalności pytań od pierwszego do trzeciego

- 44 Raiffeisenbank i rząd chorwacki stwierdzają, że pierwsze pytanie jest hipotetyczne, utrzymując, że nie wykazano, iż ustawa o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym ma zastosowanie do postępowania głównego.
- 45 Rząd chorwacki podniósł również niedopuszczalność drugiego i trzeciego pytania, uznając, że nie można już przywoływać przepisów prawnych, do których sąd krajowy odniósł się w swoich pytaniach, a mianowicie art. 4 ust. 1 i art. 17 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012, skoro Raiffeisenbank stanął przed tym sądem. W odniesieniu do art. 25 tego samego rozporządzenia rząd ten twierdzi, że z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie wynika, że strony zawarły umowę o jurysdykcję.
- 46 W odniesieniu do pytania pierwszego należy zauważyć, że chociaż na obecnym etapie zawisłego przed nim postępowania sąd odsyłający nie rozstrzygnął jeszcze kwestii o charakterze faktycznym dotyczącej ustalenia miejsca, w którym została zawarta przedmiotowa umowa, kwestii zasadniczej dla zastosowania ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym, to zgodnie z art. 3 tej ustawy okoliczność ta nie ogranicza jego uprawnień do oceny, na jakim etapie postępowania konieczne jest, dla potrzeb tego ostatniego, zwrócenie się do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym (zob. podobnie wyroki: z dnia 22 czerwca 2010 r., Melki i Abdeli, C-188/10 i C-189/10, EU:C:2010:363, pkt 41; z dnia 4 czerwca 2015 r., Kernkraftwerke Lippe-Ems, C-5/14, EU:C:2015:354, pkt 31), ponieważ wybór najbardziej odpowiedniego dla tego momentu należy do wyłącznego uprawnienia tego sądu (zob. podobnie wyrok z dnia 15 marca 2012 r., Sibilio, C-157/11, niepublikowany, EU:C:2012:148, pkt 31).
- 47 Jeśli chodzi o pytania drugie i trzecie, to należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału w ramach współpracy pomiędzy Trybunałem a sądami krajowymi ustanowionej w art. 267 TFUE jedynie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i na którym spoczywa odpowiedzialność za przyszłe orzeczenie sądowe, należy, przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy, zarówno ocena, czy dla wydania wyroku niezbędne jest uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, z którymi ów sąd zwraca się do Trybunału. W związku z tym, jeśli postawione pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest w zasadzie zobowiązany do wydania orzeczenia (wyrok z dnia 6 marca 2018 r., SEGRO i Horváth, C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 48 Z utrwalonego orzecznictwa wynika również, że pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się sąd krajowy na gruncie stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny, przy czym prawidłowość tych ustaleń nie podlega ocenie Trybunału, korzystają z domniemania, iż mają one znaczenie dla sprawy (wyrok z dnia 14 czerwca 2017 r., *Online Games i in.*, C-685/15, EU:C:2017:452, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo). Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie wniosku sądu krajowego jest możliwa tylko wtedy, gdy wydaje się oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego lub prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na przedstawione mu pytania, jak również zrozumienia powodów, dla których sąd krajowy uważa, że potrzebuje odpowiedzi na te pytania w celu wydania rozstrzygnięcia zawisłego przed nim sporu (zob. podobnie wyrok z dnia 8 września 2016 r., *Politanò*, C-225/15, EU:C:2016:645, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo). Tymczasem wbrew temu, co utrzymuje rząd chorwacki, nie wydaje się, aby problem podniesiony w drugim i trzecim pytaniu miał charakter hipotetyczny.
- 49 W tych okolicznościach należy stwierdzić dopuszczalność pytań od pierwszego do trzeciego.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 50 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 56 i 63 TFUE należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one uregulowaniu państwa członkowskiego, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które skutkuje tym, że umowy kredytu i czynności prawne oparte na tego rodzaju umowach, zawartych na terytorium tego państwa członkowskiego między dłużnikiem i kredytodawcą, który ma siedzibę w innym państwie członkowskim i który nie posiada zezwolenia wydanego przez właściwy organ pierwszego państwa członkowskiego do prowadzenia działalności na terytorium tego państwa członkowskiego, są nieważne z chwilą ich zawarcia, nawet jeśli zostały one zawarte przed wejściem w życie tego uregulowania.

W przedmiocie swobody przepływu, która ma zastosowanie w niniejszej sprawie

- 51 Ze względu na okoliczność, że pytanie prejudycjalne zostało przedłożone w odniesieniu do zarówno art. 56 TFUE, jak i art. 63 TFUE, należy ustalić najpierw, czy i – w razie potrzeby – w jakim zakresie uregulowanie krajowe takie jak to rozpatrywane w postępowaniu głównym może wpłynąć na wykonywanie swobody świadczenia usług lub na swobodny przepływ kapitału.
- 52 W niniejszej sprawie z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że ustawa o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym dotyczy usług finansowych świadczonych przez instytucje kredytowe, których siedziba statutowa znajduje się poza terytorium Chorwacji i które nie posiadają zezwoleń lub licencji właściwych organów chorwackich przewidzianych w tym celu przez prawo krajowe.
- 53 W tym zakresie Trybunał orzekł już, że takie transakcje bankowe jak udzielanie kredytów w ramach działalności gospodarczej dotyczą co do zasady zarówno swobody świadczenia usług w rozumieniu art. 56 i nast. TFUE, jak i swobodnego przepływu kapitału w rozumieniu art. 63 i nast. TFUE (wyrok z dnia 22 listopada 2018 r., *Vorarlberger Landes- und Hypothekenbank*, C-625/17, EU:C:2018:939, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 54 Jeżeli bowiem przepis krajowy dotyczy jednocześnie swobody świadczenia usług i swobodnego przepływu kapitału, należy zbadać, w jakim zakresie przepis ten wpływa na wykonywanie tych swobód podstawowych i czy w okolicznościach postępowania głównego jedna z nich ustępuje pierwszeństwa drugiej. Trybunał bada dany przepis zasadniczo jedynie w świetle jednej z tych dwóch swobód, jeżeli

okaże się, że w danych okolicznościach jedna z nich jest całkowicie drugorzędna względem drugiej i może być z nią połączona (wyrok z dnia 12 lipca 2012 r., SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, pkt 70 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 55 W zakresie, w jakim w postępowaniu głównym ustawa o umowach kredytu z elementem zagranicznym przewiduje nieważność każdej umowy zawartej w Chorwacji przez nieuprawnionego kredytodawcę z siedzibą poza tym państwem członkowskim, taki system prawny ma wpływ na dostęp do chorwackiego rynku usług finansowych podmiotów gospodarczych z siedzibą w innych państwach członkowskich, które nie spełniają warunków wymaganych przez to rozporządzenie, i w sposób istotny narusza swobodę świadczenia usług. Ponieważ skutki tego uregulowania stanowiące ograniczenie swobodnego przepływu kapitału są jedynie nieuniknioną konsekwencją ograniczenia swobody świadczenia usług (wyrok z dnia 3 października 2006 r., Fidium Finanz, C-452/04, EU:C:2006:631, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo), nie ma konieczności badania jego zgodności w świetle art. 63 i nast. TFUE.
- 56 W związku należy dokonać analizy skierowanego pytania wyłącznie w świetle art. 56 i nast. TFUE w odniesieniu do swobody świadczenia usług pod kątem przesłanki, zgodnie z którą przedmiotowa umowa została zawarta w Chorwacji, przy czym weryfikacja tego aspektu stanu faktycznego należy jednak do sądu odsyłającego.

W przedmiocie art. 56 TFUE

- 57 W tym względzie z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że swoboda świadczenia usług przewidziana w art. 56 TFUE wymaga nie tylko wyeliminowania wszelkiej dyskryminacji usługodawców mających siedzibę w innym państwie członkowskim ze względu na ich przynależność państwową, lecz również zniesienia jakichkolwiek ograniczeń, nawet gdy obowiązują one bez różnicy zarówno w stosunku do krajowych usługodawców, jak i do usługodawców z innych państw członkowskich, jeżeli są one w stanie uniemożliwić, ograniczyć lub uczynić mniej atrakcyjną działalność usługodawcy mającego siedzibę w innym państwie członkowskim, w którym zgodnie z przepisami świadczy on takie same usługi (wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Citroën Belux, C-265/12, EU:C:2013:498, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 58 Z orzecznictwa Trybunału wynika również, że działalność instytucji kredytowej polegająca na udzielaniu kredytów stanowi usługę w rozumieniu art. 56 TFUE (wyrok z dnia 12 lipca 2012 r., SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, pkt 72 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 59 Z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że w prawie chorwackim nieważność umów kredytu zawartych z nieuprawnionym kredytodawcą jest przewidziana zarówno w ustawie o kredycie konsumenckim ze zmianami, jak i w ustawie o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym. Jednakże zakres stosowania tych dwóch ustaw nie jest identyczny, przy czym zakres stosowania tej ostatniej jest szerszy, ponieważ – jak wynika z art. 1 ust. 1 – ma ona zastosowanie do wszystkich umów kredytu, w tym umów zawartych w celach zawodowych. Natomiast ustawa o kredycie konsumenckim ze zmianami obejmuje jedynie umowy zawarte przez konsumentów.
- 60 Jak wynika również z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, w okresie od dnia 1 lipca 2013 r., daty przystąpienia Republiki Chorwacji do Unii Europejskiej, do dnia 30 września 2015 r., daty wejścia w życie ustawy o kredycie konsumenckim ze zmianami, nieważność ta ma zastosowanie wyłącznie do umów kredytu zawieranych przez nieuprawnionych kredytodawców mających siedzibę poza Republiką Chorwacji, zgodnie z retroaktywnym stosowaniem ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym.

- 61 Z dokonanej przez Vrhovni Sud (sąd najwyższy) wykładni ustawy o kredycie konsumenckim ze zmianami wynika bowiem, że nieważność umów o kredyt konsumencki zawartych z nieuprawnionymi kredytodawcami nie ma zastosowania, na podstawie tej ustawy, z mocą wsteczną do sytuacji sprzed jej wejścia w życie, tj. przed dniem 30 września 2015 r.
- 62 W związku z tym, w zakresie, w jakim ustawa o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym ustanawia system odstępstw dla niektórych usług finansowych w zależności od okoliczności, że usługodawca ma siedzibę statutową w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie, w którym usługa jest świadczona, należy stwierdzić, iż prawo chorwackie dyskryminowało bezpośrednio kredytodawców z siedzibą poza Republiką Chorwacji do dnia 30 września 2015 r., kiedy to nieważność umów kredytu zawartych z nieuprawnionym kredytodawcą została rozszerzona na umowy z kredytodawcami mającymi siedzibę w tym państwie członkowskim.
- 63 Od tego dnia, skoro system dotyczący nieważności ma zastosowanie bez rozróżnienia do wszystkich nieuprawnionych kredytodawców, ustawa o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym zawiera – w odniesieniu do tego okresu – ograniczenie w korzystaniu ze swobody świadczenia usług.
- 64 Jak bowiem wynika z orzecznictwa Trybunału, pojęcie ograniczenia obejmuje przepisy przyjmowane przez dane państwo członkowskie, które choć jednakowo stosowane, mają wpływ na dostęp przedsiębiorstw z innych państw członkowskich do rynku (wyrok z dnia 12 lipca 2012 r., SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, pkt 75 i przytoczone tam orzecznictwo). Tymczasem w niniejszej sprawie ustawa o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym uzależnia dostęp do chorwackiego rynku usług finansowych dla kredytodawców z siedzibą poza Chorwacją od uzyskania zezwolenia chorwackiego banku centralnego, a tym samym sprawia, że dostęp do tego rynku jest mniej atrakcyjny, wobec czego stanowi to naruszenie swobody gwarantowanej przez art. 56 TFUE.
- 65 Należy zatem zbadać w pierwszej kolejności, czy cele leżące u podstaw przyjęcia tej ustawy mogą stanowić uzasadnienie dla odstępstwa na podstawie art. 52 TFUE i, w drugiej kolejności, czy owa ustawa odpowiada nadrzędnym wymogom interesu ogólnego, jednakże tylko pod warunkiem, że w takim przypadku jest ona właściwa dla zagwarantowania realizacji celu, któremu służy, i nie wykracza poza to, co jest niezbędne do jego osiągnięcia (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Citroën Belux, C-265/12, EU:C:2013:498, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 66 Jeśli chodzi przede wszystkim o okres między datą przystąpienia Republiki Chorwacji do Unii Europejskiej a 30 września 2015 r., to z orzecznictwa Trybunału wynika, że skoro ograniczające przedmiotowe przepisy w postępowaniu głównym stanowią bezpośrednią dyskryminację, to mogą być one uzasadnione jedynie względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego i zdrowia publicznego, o czym mowa w art. 52 TFUE, do którego odsyła art. 62 TFUE (zob. podobnie wyroki: z dnia 9 września 2010 r., Engelmann, C-64/08, EU:C:2010:506, pkt 34; z dnia 22 października 2014 r., Blanco i Fabretti, C-344/13 i C-367/13, EU:C:2014:2311, pkt 38; z dnia 28 stycznia 2016 r., Laezza, C-375/14, EU:C:2016:60, pkt 26).
- 67 Skorzystanie z podobnego uzasadnienia zakłada istnienie rzeczywistego i dostatecznie poważnego zagrożenia mającego wpływ na podstawowe interesy społeczeństwa (wyrok z dnia 21 stycznia 2010 r., Komisja/Niemcy, C-546/07, EU:C:2010:25, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 68 Jak wynika z uwag na piśmie oraz z ustnych obserwacji przedstawionych przez rząd chorwacki, ustawa o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym została przyjęta w celu ochrony dużej liczby obywateli chorwackich, którzy zawarli umowy kredytu z kredytodawcami prowadzącymi działalność bez odpowiedniego zezwolenia chorwackiego banku centralnego. W tym względzie chorwacki rząd wskazał, że w latach 2000–2010 nieuprawnieni kredytodawcy zawarli około 3000 umów kredytu na łączną kwotę około 360 mln EUR. Uregulowanie to zostało przyjęte jako ostateczność po przyjęciu kilku aktów prawnych, które bezskutecznie próbowały zaradzić skutkom takich umów, co uzasadniało

jego stosowanie z mocą wsteczną. Celem takiego uregulowania było zatem zachowanie porządku publicznego, dobrego imienia i właściwego funkcjonowania sektora finansowego, ochrona słabszej strony umowy oraz, w szczególności, praw konsumentów.

- 69 W świetle celów realizowanych przez przepisy krajowe stanowiące przedmiot postępowania głównego należy zauważyć, że o ile rząd chorwacki odwołuje się do koncepcji porządku publicznego, o tyle nie przedstawił żadnego przekonującego argumentu, który wchodziłby w skład tego pojęcia, które – jak już przypomniano w pkt 67 niniejszego wyroku – zakłada istnienie rzeczywistego i dostatecznie poważnego zagrożenia mającego wpływ na podstawowe interesy społeczeństwa, ponieważ względy natury gospodarczej nie mogą ponadto stanowić uzasadnienia dla odstępstwa na podstawie art. 52 TFUE (zob. analogicznie wyrok z dnia 21 stycznia 2010 r., Komisja/Niemcy, C-546/07, EU:C:2010:25, pkt 51).
- 70 Następnie należy zbadać, w jakim zakresie ograniczenia, które niesie ze sobą analizowany w niniejszej sprawie system nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym, mogą być uzasadnione przez nadrzędne względy interesu ogólnego w rozumieniu orzecznictwa przytoczonego w pkt 64 niniejszego wyroku w odniesieniu do okresu od dnia 30 września 2015 r.
- 71 W tym zakresie należy stwierdzić, że wśród powołanych przez Republikę Chorwacji nadrzędnych względów interesu publicznego znajdują się względy uznane przez Trybunał, czyli zasady zawodowe służące ochronie usługobiorcy (wyrok z dnia 25 lipca 1991 r., Collectieve Antennevoorziening Gouda, C-288/89, EU:C:1991:323, pkt 14), dobre imię krajowego sektora finansowego (wyrok z dnia 10 maja 1995 r., Alpine Investments, C-384/93, EU:C:1995:126, pkt 44) i ochrona konsumentów (wyrok z dnia 18 lipca 2013 r., Citroën Belux, C-265/12, EU:C:2013:498, pkt 38).
- 72 Niemniej jednak należy również przypomnieć, że względem uzasadniającym, które mogą być powoływane przez państwo członkowskie, powinny towarzyszyć odpowiednie dowody lub analiza przydatności oraz proporcjonalności środka ograniczającego przyjętego przez to państwo, jak również precyzyjne dane na poparcie jego argumentów. Tak więc jeśli państwo członkowskie zamierza powołać się na cel mogący uzasadnić ograniczenie swobody świadczenia usług, to na tym państwie ciąży obowiązek przedstawienia sądowi, który ma rozstrzygnąć tę kwestię, wszystkich dowodów, które mogłyby umożliwić sądowi ustalenie, że taki środek spełnia wymogi wynikające z zasady proporcjonalności (zob. analogicznie wyrok z dnia 6 marca 2018 r., SEGRO i Horváth, C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157, pkt 85).
- 73 Jednakże wobec braku takich dowodów należy stwierdzić, że ustawa o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym wyraźnie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celów, które zamierza realizować, ponieważ poprzez normę retroaktywną o charakterze generalnym i automatycznym przewiduje nieważność wszystkich umów kredytu z elementem zagranicznym zawartych z nieuprawnionymi kredytodawcami z wyjątkiem tych, które zostały w pełni wykonane.
- 74 Ponadto należy zauważyć, podobnie jak uczyniła to Komisja Europejska, że można było przyjąć inne środki, mniej szkodliwe dla swobody świadczenia usług, w celu zapewnienia kontroli zgodności z prawem umów kredytu i ochrony słabszej strony, czyli w szczególności przepisy umożliwiające właściwym organom interweniowanie, na podstawie powiadomienia lub z urzędu, w przypadku nieuczciwych praktyk handlowych lub naruszenia praw konsumentów.
- 75 Mając na względzie całość powyższych rozważań, na pytanie pierwsze trzeba udzielić odpowiedzi, iż art. 56 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które w szczególności pociąga za sobą taki skutek, że umowy kredytu i czynności prawne oparte na tego rodzaju umowach zawartych na terytorium tego państwa członkowskiego między dłużnikiem a kredytodawcą z siedzibą w innym państwie członkowskim, który nie posiada zezwolenia wydanego przez właściwy organ

pierwszego państwa członkowskiego do prowadzenia swojej działalności na terytorium tego państwa, są nieważne z chwilą ich zawarcia, nawet jeśli zostały one zawarte przed wejściem w życie tego uregulowania.

W przedmiocie pytania drugiego

- 76 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 4 ust. 1 i art. 25 rozporządzenia nr 1215/2012 stoją na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, takiemu jak przepisy będące przedmiotem postępowania głównego, które w ramach sporów dotyczących umów kredytu z elementem zagranicznym wchodzących w zakres zastosowania tego rozporządzenia pozwala dłużnikom wytoczyć powództwo przeciwko nieuprawnionemu kredytodawcy bądź przed sądy państwa, na którego terytorium ten kredytodawca ma siedzibę, bądź przed sądy miejsca, gdzie dłużnik ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, oraz zastrzega właściwość do rozpoznawania powództw tego kredytodawcy przeciwko dłużnikowi wyłącznie dla sądów państwa, na którego terytorium dłużnik ma miejsce zamieszkania, niezależnie od tego, czy jest konsumentem czy podmiotem gospodarczym.
- 77 Na wstępie należy zauważyć, że przepisy rozporządzenia nr 1215/2012 mają zastosowanie wyłącznie do postępowań sądowych wszczętych od dnia 10 stycznia 2015 r. Ponieważ skarga będąca przedmiotem postępowania głównego została wniesiona w dniu 23 kwietnia 2015 r. i miała – zważywszy na istniejący między stronami postępowania głównego stosunek prawny, podstawę i sposób jej wykonywania – charakter sprawy cywilnej i handlowej w rozumieniu art. 1 ust. 1 tego rozporządzenia, jego przepisy mają zastosowanie w niniejszej sprawie.
- 78 Jak wynika z postanowienia odsyłającego, art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym przyznaje dłużnikowi prawo wyboru pomiędzy sądami państwa, na którego terytorium ma siedzibę nieuprawniony kredytodawca, a sądami państwa, na którego terytorium ma on miejsce zamieszkania, natomiast kredytodawca musi zwrócić się do sądu miejsca zamieszkania dłużnika.
- 79 Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym ma ona zastosowanie do takich umów zawartych w Chorwacji między dłużnikiem a nieuprawnionym kredytodawcą bez konieczności uwzględnienia tego, czy dłużnik jest konsumentem czy podmiotem gospodarczym.
- 80 W zakresie, w jakim art. 8 ust. 1 i 2 tej ustawy stosuje się również w odniesieniu do sporów między podmiotami gospodarczymi, przepis ten należy stwierdzić, że odbiega od ogólnej zasady jurysdykcji, o której mowa w art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012, a mianowicie od zasady jurysdykcji miejsca zamieszkania pozwanego, ponieważ rozszerza ona na wszystkich dłużników zakres stosowania przepisów jurysdykcyjnych zapewniających większą ochronę, która została ustanowiona na zasadzie wyjątku w drodze art. 18 ust. 1 tego rozporządzenia wyłącznie na korzyść konsumentów.
- 81 Tymczasem należy przypomnieć, że w ramach systematyki rozporządzenia nr 1215/2012 jurysdykcja sądów państwa członkowskiego miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego stanowi zasadę ogólną. Jedynie w drodze odstępstwa od tej zasady rozporządzenie to przewiduje enumeratywnie wyliczone przypadki, w których pozwany może, względnie musi, zostać pozwany przed sądy innego państwa członkowskiego (zob. podobnie wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, pkt 27). W konsekwencji okoliczność, że państwo członkowskie przewiduje w swoim ustawodawstwie krajowym zasady jurysdykcyjne stanowiące odstępstwo od tej ogólnej zasady, które nie są przewidziane w innym przepisie tego rozporządzenia, narusza system ustanowiony w tym rozporządzeniu, a w szczególności w jego art. 4.

- 82 Jeśli chodzi o art. 25 rozporządzenia nr 1215/2012, to uznaje on, przy spełnieniu pewnych przesłanek, zasadność umów jurysdykcyjnych zawartych przez strony w celu określenia sądu właściwego dla rozpatrywania przez państwo członkowskie sporów powstałych lub mogących powstać w związku z określonym stosunkiem prawnym. W tym względzie należy zauważyć, że z art. 17–19 rozporządzenia nr 1215/2012 wynika, że jurysdykcję do rozpoznawania sporów dotyczących umowy zawartej przez konsumenta określają co do zasady te same przepisy i zgodnie z art. 25 ust. 4 tego rozporządzenia klauzula prorogacyjna może mieć zastosowanie do takiej umowy jedynie w zakresie, w jakim nie jest to sprzeczne z przepisami art. 19 tego samego rozporządzenia.
- 83 Tymczasem z brzmienia art. 8 ustawy o nieważności umów kredytu z elementem zagranicznym wydaje się wynikać – co powinien jednak zbadać sąd odsyłający – że wprowadzone przez niego przepisy jurysdykcyjne mają zastosowanie niezależnie od okoliczności, że umowy dotyczące jurysdykcji, które spełniają wymogi określone w art. 25 rozporządzenia nr 1215/2012, zostały uzgodnione na zasadzie swobody woli stron.
- 84 W świetle powyższych rozważań na pytanie drugie należy udzielić odpowiedzi, że art. 4 ust. 1 i art. 25 rozporządzenia nr 1215/2012 stoją na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, takiemu jak to będące przedmiotem postępowania głównego, które w ramach sporów dotyczących umów kredytu z elementem zagranicznym, wchodząc w zakres zastosowania tego rozporządzenia, pozwala dłużnikowi wystąpić z powództwem przeciwko nieuprawnionemu kredytodawcy, który nie posiada zezwolenia wydanego przez właściwe organy państwa członkowskiego w celu prowadzenia swojej działalności na terytorium tego państwa albo przed sądy państwa, na którego terytorium ten ostatni ma swoją siedzibę, albo przed sądy miejsca, gdzie dłużnik ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, i zastrzega właściwość do rozpoznania powództwa wytoczonego przez owego kredytodawcę przeciwko swojemu dłużnikowi wyłącznie przed sądy państwa, na terytorium którego dłużnik ten ma miejsce zamieszkania, niezależnie od tego, czy jest konsumentem czy podmiotem gospodarczym.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 85 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 17 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że dłużnika, który zawarł umowę kredytu w celu przeprowadzenia prac remontowych w nieruchomości stanowiącej jego miejsce zamieszkania, mając zamiar świadczyć tam w szczególności usługi noclegów turystycznych, można uznać za „konsumenta” w rozumieniu tego przepisu.
- 86 Przede wszystkim należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału pojęcia użyte w rozporządzeniu nr 1215/2012, a zwłaszcza pojęcia znajdujące się w art. 17 ust. 1 tego rozporządzenia, należy interpretować w sposób autonomiczny, głównie poprzez odwołanie się do systematyki i celów wspomnianego rozporządzenia, tak aby zapewnić jego jednolite stosowanie we wszystkich państwach członkowskich (zob. podobnie wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, pkt 28).
- 87 Pojęcie „konsumenta” w rozumieniu art. 17 i 18 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w sposób ścisły, przy uwzględnieniu sytuacji danej osoby w określonej umowie wobec rodzaju i celu tej umowy, nie zaś wobec subiektywnej sytuacji tej osoby, albowiem tę samą osobę można uznać za konsumenta w ramach pewnego rodzaju transakcji, a za przedsiębiorcę w ramach innych transakcji (zob. podobnie wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, pkt 29 i przytoczone tam orzecnictwo).
- 88 W konsekwencji jedynie umowy zawarte poza zakresem jakiejkolwiek działalności lub poza jakimkolwiek celem gospodarczym, to jest zawarte jedynie w celu zaspokojenia własnych prywatnych potrzeb konsumpcyjnych, są objęte szczególnym systemem przewidzianym w owym rozporządzeniu w dziedzinie ochrony konsumenta uznawanego za słabszą stronę umowy, natomiast tego rodzaju

ochrona nie znajduje uzasadnienia w przypadku umów, których celem jest działalność gospodarcza (wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 89 Ta szczególna ochrona nie jest również uzasadniona w przypadku umowy dla celów prowadzenia działalności gospodarczej, nawet jeśli jest ona przewidziana w przyszłości, ponieważ przyszły charakter działalności nie umniejsza jej zawodowego charakteru (wyrok z dnia 3 lipca 1997 r., Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, pkt 17).
- 90 Z powyższego wynika, że szczególne przepisy jurysdykcyjne zawarte w art. 17–19 rozporządzenia nr 1215/2012 znajdują co do zasady zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy celem umowy zawartej między stronami jest inne niż gospodarcze użycie danego towaru bądź usługi (zob. podobnie wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 91 Jeżeli chodzi, ściśle rzecz ujmując, o osobę, która zawiera umowę o podwójnym celu służącym po części prowadzonej przez nią działalności gospodarczej, a po części potrzebom dla celów prywatnych, Trybunał orzekł już, że taka osoba mogłaby korzystać z przywołanych powyżej przepisów jedynie w sytuacji, w której związek owej umowy z działalnością gospodarczą zainteresowanego byłby tak nikły, że stałby się marginalny, a zatem odgrywałby jedynie nieznaczną rolę w kontekście transakcji, dla której w swej całości umowa ta została zawarta (wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 92 W świetle tych zasad do sądu odsyłającego należeć będzie ustalenie, czy w kontekście rozpatrywanej przez niego sprawy A. Milivojević można zakwalifikować jako „konsumenta” w rozumieniu art. 17 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012. W tym celu sąd krajowy powinien rozważyć nie tylko treść, charakter i cel umowy, ale również obiektywne okoliczności, które towarzyszyły jej zawarciu (wyrok z dnia 20 stycznia 2005 r., Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, pkt 47).
- 93 W tym względzie sąd odsyłający może wziąć pod uwagę okoliczność, że A. Milivojević twierdzi, że zawarła przedmiotową umowę kredytu w celu renowacji swojego domu, w szczególności w celu wyposażenia mieszkań na wynajem, co nie wyklucza jednak tego, iż część pożyczonej kwoty została wykorzystana na cele prywatne. W takich okolicznościach z orzecznictwa, o którym mowa w pkt 91 tego wyroku, wynika, że A. Milivojević można uznać za konsumenta, jeżeli związek między tą umową a działalnością zawodową polegającą na świadczeniu usług zakwaterowania turystycznego jest tak marginalny i nieistotny, że jest oczywiste, iż umowa została zawarta głównie w celach prywatnych.
- 94 W świetle powyższych rozważań na pytanie trzecie trzeba odpowiedzieć, iż art. 17 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że dłużnika, który zawarł umowę kredytu w celu przeprowadzenia prac remontowych na nieruchomości, która jest jego miejscem zamieszkania, w szczególności mając zamiar świadczyć tam turystyczne usługi noclegowe, nie można uznać za „konsumenta” w rozumieniu tego przepisu, chyba że zważywszy na kontekst operacji w ujęciu ogólnym, dla której umowa ta została zawarta, wykazuje ona związek z tą działalnością zawodową do tego stopnia, iż jest oczywiste, że umowa ta realizuje zasadniczo cele prywatne, co powinien sprawdzić sąd odsyłający.

W przedmiocie pytania czwartego

- 95 Poprzez pytanie czwarte sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 24 pkt 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że powództwo o stwierdzenie nieważności umowy kredytu i aktu notarialnego dotyczącego hipoteki ustanowionej jako zabezpieczenie wierzytelności powstałej z tej umowy oraz wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki obciążającej nieruchomość stanowi powództwo „dotyczące praw rzeczowych na nieruchomościach” w rozumieniu tego przepisu.

- 96 Z art. 24 pkt 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1215/2012 wynika, że sądy państwa członkowskiego, w którym nieruchomości jest położona, posiadają jurysdykcję wyłączną do rozpoznawania powództw w sprawach, których przedmiotem są prawa rzeczowe na nieruchomościach, bez uwzględniania miejsc zamieszkania stron.
- 97 Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa Trybunału, znaczenie wyrażenia „dotyczące praw rzeczowych na nieruchomościach” należy interpretować w sposób autonomiczny w celu zapewnienia jego jednolitego zastosowania we wszystkich państwach członkowskich (zob. podobnie wyroki: z dnia 3 kwietnia 2014 r., Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, pkt 40; z dnia 17 grudnia 2015 r., Komu i in., C-605/14, EU:C:2015:833, pkt 23).
- 98 Trybunał orzekł również, że wykładni postanowień art. 24 pkt 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1215/2012 nie należy dokonywać w szerszym znaczeniu, niż wymaga tego cel tych postanowień. Przepisy te skutkują bowiem pozbawieniem stron możliwości wyboru sądu, jaką strony te miałyby w innym wypadku, co w niektórych sytuacjach może prowadzić do tego, że strony podlegać będą jurysdykcji sądu, który dla żadnej z nich nie jest sądem miejsca ich zamieszkania (zob. podobnie wyrok z dnia 16 listopada 2016 r., Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, pkt 28).
- 99 Trybunał uściślił też ponadto, że jurysdykcja wyłączna sądów umawiającego się państwa, w którym nieruchomości jest położona, obejmuje nie wszystkie sprawy, które dotyczą praw rzeczowych na nieruchomości, lecz tylko te spośród nich, które należą do zakresu zastosowania rzeczowego rozporządzenia i zaliczają się do spraw, które jednocześnie zmierzają z jednej strony do określenia granic lub składu nieruchomości, własności, posiadania lub istnienia innych praw rzeczowych na nieruchomości, a z drugiej strony do zapewnienia osobom, którym te prawa przysługują, ochrony związanych z nimi uprawnień (wyrok z dnia 16 listopada 2016 r., Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 100 Wypada też przypomnieć, że w myśl utrwalonego orzecznictwa Trybunału różnica między prawem rzeczowym a prawem osobistym zasada się na fakcie, że to pierwsze, obciążające rzecz, wywołuje skutki erga omnes, podczas gdy na drugie można powołać się wyłącznie przeciwko dłużnikowi (wyrok z dnia 16 listopada 2016 r., Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 101 Co się tyczy w niniejszej sprawie żądań o stwierdzenie nieważności przedmiotowej umowy i aktu notarialnego dotyczącego ustanowienia hipoteki, należy zauważyć, że opierają się one na prawie osobistym, na które można się powoływać jedynie przeciwko pozwanemu. W związku z tym żądania te nie wchodzą w zakres wyłącznej zasady jurysdykcji zawartej w art. 24 pkt 1 rozporządzenia nr 1215/2012.
- 102 Natomiast w odniesieniu do żądania mającego na celu wykreślenie hipoteki z księgi wieczystej należy zauważyć, że hipoteka, ustanowiona zgodnie z zasadami dotyczącymi formy i treści określonymi w przepisach krajowych w tej dziedzinie, jest prawem rzeczowym, które wywołuje skutki erga omnes.
- 103 Takie żądanie – mające na celu ochronę prerogatyw wywodzonych z prawa rzeczowego – jest objęte jurysdykcją wyłączną sądu państwa członkowskiego, w którym nieruchomości jest położona, zgodnie z art. 24 pkt 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1215/2012 (wyrok z dnia 16 listopada 2016 r., Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, pkt 41).
- 104 W tym względzie należy dodać, że zważywszy na wyłączną jurysdykcję sądu państwa członkowskiego położenia nieruchomości do celów wykreślenia wpisu hipoteki z księgi wieczystej, sąd ten ma również jurysdykcję niewyłączną, opartą na powiązaniu zgodnie z art. 8 ust. 4 rozporządzenia nr 1215/2012, do rozpoznania żądań stwierdzenia nieważności umowy kredytu i aktu notarialnego dotyczącego

ustanowienia tej hipoteki w zakresie, w jakim żądania te są skierowane przeciwko temu samemu pozwanemu i mogą zostać połączone, jak wynika z informacji zawartych w aktach przekazanych do dyspozycji Trybunału.

105 Mając na uwadze powyższe rozważania, na pytanie czwarte trzeba udzielić odpowiedzi, iż art. 24 pkt 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że powództwo „w sprawach, których przedmiotem są prawa rzeczowe na nieruchomościach” w rozumieniu tego przepisu stanowi powództwo mające na celu wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki obciążającej nieruchomość, natomiast nie wchodzi w zakres tego pojęcia powództwo o stwierdzenie nieważności umowy kredytu i aktu notarialnego dotyczącego ustanowienia hipoteki dla zabezpieczenia wierzytelności powstałej z tej umowy.

W przedmiocie kosztów

106 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 56 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które w szczególności pociąga za sobą taki skutek, że umowy kredytu i czynności prawne oparte na tego rodzaju umowach zawartych na terytorium tego państwa członkowskiego między dłużnikiem a kredytodawcą z siedzibą w innym państwie członkowskim, który nie posiada zezwolenia wydanego przez właściwy organ pierwszego państwa członkowskiego do prowadzenia swojej działalności na terytorium tego państwa, są nieważne z chwilą ich zawarcia, nawet jeśli zostały one zawarte przed wejściem w życie tego uregulowania.
- 2) Artykuł 4 ust. 1 i art. 25 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych stoją na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego, takiemu jak to będące przedmiotem postępowania głównego, które w ramach sporów dotyczących umów kredytu z elementem zagranicznym, wchodząc w zakres zastosowania tego rozporządzenia, pozwala dłużnikowi wystąpić z powództwem przeciwko nieuprawnionemu kredytodawcy, który nie posiada zezwolenia wydanego przez właściwe organy państwa członkowskiego w celu prowadzenia swojej działalności na terytorium tego państwa albo przed sądy państwa, na którego terytorium ten ostatni ma swoją siedzibę, albo przed sądy miejsca, gdzie dłużnik ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, i zastrzega właściwość do rozpoznania powództwa wytoczonego przez owego kredytodawcę przeciwko swojemu dłużnikowi wyłącznie przed sądy państwa, na terytorium którego dłużnik ten ma miejsce zamieszkania, niezależnie od tego, czy jest konsumentem czy podmiotem gospodarczym.
- 3) Artykuł 17 ust. 1 rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że dłużnika, który zawarł umowę kredytu w celu przeprowadzenia prac remontowych na nieruchomości, która jest jego miejscem zamieszkania, w szczególności mając zamiar świadczyć tam turystyczne usługi noclegowe, nie można uznać za „konsumenta” w rozumieniu tego przepisu, chyba że zważywszy na kontekst operacji w ujęciu ogólnym, dla której umowa ta została zawarta, wykazuje ona związek z tą działalnością zawodową do tego stopnia, iż jest oczywiste, że umowa ta realizuje zasadniczo cele prywatne, co powinien sprawdzić sąd odsyłający.

- 4) Artykuł 24 pkt 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1215/2012 należy interpretować w ten sposób, że powództwo „w sprawach, których przedmiotem są prawa rzeczowe na nieruchomościach” w rozumieniu tego przepisu stanowi powództwo mające na celu wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki obciążającej nieruchomość, natomiast nie wchodzi w zakres tego pojęcia powództwo o stwierdzenie nieważności umowy kredytu i aktu notarialnego dotyczącego ustanowienia hipoteki dla zabezpieczenia wierzytelności powstałej z tej umowy.

Podpisy